2.2.3

KAYSI ARAŞTIRMA GELİŞTİRME VE TANITMA VAKFI
MALATYA TİCARET BORSASI I. KAYSI
SİMPOZYUMU VE PANELİ (8-9 ARALIK)

AKDENİZ BÖLGESİ KIYI KESİMİNDE SOFRALIK KAYSI YETİŞTİRİCİLİĞİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

N. KAŞKA
A. POLAT
S. PAYDAŞ

MALATYA - 1989

MALATYA
TİCARET BORSASI
Telefon : 129 33 - 132 09
Teleks : 66109 - MBOR
Sayı : ...752.....

Malatya : ..9../..4../1990..
ÖZÜ : Kitapçık hak.

" İLGİLİLERE "

Prof. Dr. Nurettin KAŞKA, Aytekin POLAT ve Dr. Sevgi PAYDAŞ'ın birlikte hazırladıkları " Akdeniz Bölgesi Kayı Kesiminde Sofralık Kayısı Yetiştiriciliği, Sorunları ve Çözüm Yolları " konulu tepliğ,

Malatya 1. Kayısı Sempozyumu ve Paneli adlı kitapta basılacaktır.

Bilgi edinilmesini rica ederiz.

Saygılarımızla,

MALATYA TİCARET BORSASI
GENEL SEKRETER YÖN.KUR.BŞK.
Hanifi HAKVERDİ Ramazan KERAL

Eki :

AKDENİZ BÖLGESİ KIYI KESİMİNDE SOFRALIK KAYISI YETİŞTİRİCİLİĞİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI

Adnettin KAŞKA(*) Aytekin POLAT(*) Sevgi PAMUK(*)

1. GİRİŞ

Türkiye'nin çok değişik ekolojik bölgelere sahip bir ülke ve yıl içerisinde birçok meyvenin olgunlaştığı bilinmektedir. İşte bu zengin ülkemizde, meyve türlerinin de dahil olduğu, çok zengin bir bitki florasının doğmasına neden olmuştur. CLEMENT (1960), Anadolu gibi küçük bir kara parçasında bu kadar çeşitli ekolojik koşullara dünyanın hiçbir yerinde rastlanamayacağını belirtmiştir.

Akdeniz Bölgemiz, bahçe bitkileri cenneti olan Türkiye'mizin en güzel, en gözde köşelerinden birini oluşturur. Ayrıca, bu bölge, tarım yönünden ülkemizin en önemli bölgelerinden biridir. Bu bölge, bazı tropik iklim meyveleri ile birlikte hemen hemen bütün subtropik iklim meyvelerinin; Akdeniz kıyılarından yaylalara kadar uzanan alanlarda bütün ılıman iklim meyvelerinin yetişebildiği, ayrıca birçok meyve türünde olduğu gibi bağcılık ve sebzecilik alanında da erken yetiştiriciliğin en şanslı olduğu ve bunların kombinasyonuyla polikültürün ve entansif tarımın en güzel örneklerinin verildiği bir bölgemizdir.

Kayısı dünyanın pekçok yerinde yetişen ve çok eskiden beri bilinen bir ılıman iklim meyvesidir. Bununla birlikte bu türün bazı çeşit ve tipleri subtropik iklim koşullarında da yetiştirilmekte, böylece çok erken zamanlarda meyveleri olgunlaşarak pazarda meyvecilik yönünden büyük önem kazanmaktadır. Bu olanaklardan Akdeniz ülkeleri çok iyi yararlanmaktadır. Nitekim dünya sofralık kayısı üretiminde İspanya birinci sırayı almakta bunu Yunanistan, daha sonra İtalya ve Fransa izlemektedir.

Kayısı taze, kurutulmuş ve konserve olarak bütün yıl boyunca tüketilen bir meyvedir. Her üç halde de tüketiciyi memnun edici nitelikte olup insan beslenmesinde önemli bir yeri vardır. Kayısı mineral maddelerce zengin bir meyve olduğu gibi çok önemli bir A vitamini kaynağıdır (ÖZBEK, 1978).

Dünyada kayısı üretimi beş kıtada da yapılmaktadır. Son beş yıllık ortalamalara göre dünyada 1.972.000 ton kayısı üretilmiştir.

(*) Ç Ü Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, ADANA

dir. Bu üretimin ülkelere ve kıtalara göre dağılımı Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Buna göre dünyada en çok kayısı üreten kıta 745 600 tonla Avrupa ve en fazla üretim yapan ülke 281 400 tonla Türkiye'dir. Türkiye'den sonra sırasıyla S.S.C.B. İtalya, İspanya, Yunanistan, Fransa ve ABD gelmektedir.

Yukarıda belirtilen ülkelerden Fransa, İspanya, İtalya, Yunanistan ve Macaristan taze kayısı dışsatımı yapan ülkelerdir (ÖZBEK, 1978). Ayrıca Fas, Tunus ve İsrail turlarda kayısı [illegible] önemli üretici ülkeler olarak görülmektedir (ÖZTÜRK, 19[illegible]).

Türkiye, Avustralya ve İran [illegible] dünya [illegible] kayısı dışsatımı yapmakla tanınmışlardır. Güney Afrika, Macaristan, Çekoslovakya, Bulgaristan ve Romanya konserve kayısı dışsatımı yapan ülkelerdir. ABD ise Avrupa kıtasına hem kuru kayısı hem de kayısı konservesi dışsatımı yapmaktadır (ÖZBEK, 1978).

Dünya sofralık kayısı ticaretinin % 80'den fazlası [illegible] olarak yapılmakta, bu ticaretin % 95 ten fazlası da üretici Akdeniz ülkeleri ile dışalımcı Avrupa ülkeleri arasında gerçekleşmektedir. Dünya sofralık kayısı dışsatımının yaklaşık % 40'ını İspanya, % 35'ini Yunanistan yapmakta, bunları İtalya ve Fransa izlemektedir. Aynı iklim kuşağında daha geniş topraklara sahip Türkiye'nin sofralık taze kayısı dışsatımı ise yok denecek kadar azdır (ÜNÜSAN, 1974). Oysa ülkemizde kayısının kültür tarihi ortalama Akdeniz Ülkelerine göre daha eskidir (ÖZBEK, 1977 ve 1978). Türkiye üretim alanı ve işgücü yönünden de büyük bir potansiyele ve kayısı yetiştiriciliğine yatkın bir tarımsal nüfusa sahiptir (KASKA ve ark. 1981). Fakat ülkemizde son yıllara kadar sofralık kayısı üretim ve dış satımı için gereken tarımsal faaliyet gösterilememiştir. Ancak son yıllarda bu konuya önem verilmeye başlanmıştır. Bunun sonucu sofralık kayısı üretimi ve dışsatımımız yavaş yavaş artmaya başlamıştır.

Çizelge 1. Dünya Kayısı Üretimi (x 1000 Ton).

Kıtalar ve Ülkeler	1984	1985	1986	1987	1988	Ortalama	Kıtanın Üretim % si	Dünya Üretimindeki % si
AVRUPA	762	803	744	680	759	749.6	-	38.0
İspanya	208	151	151	142	164	163.2	21.8	8.3
İtalya	196	196	186	192	189	191.8	25.6	9.7
Yunanistan	95	128	97	107	146	114.6	15.3	5.8
Fransa	82	103	121	98	97	100.2	13.4	5.1
Macaristan	42	54	31	27	30F	36.8	4.9	1.9
Bulgaristan	24	57	26	18	35	32.0	4.3	1.6
Romanya	44	45	58	37	45F	45.8	6.1	2.3
Çekoslavakya	24	57	26	18	35	32.0	4.3	1.6
Yugoslavya	19	26	26	21	28	24.0	3.2	1.2
ASYA	528	575	716	595	753	633.4	-	32.1
Türkiye	250	202	350	260	345	281.4	44.4	14.3
Suriye	51	81	64	25	94	63.0	9.9	3.2
İran	55F	56F	56F	56F	56F	55.8	8.8	2.8
Çin	-	55	58	60	62	58.7	9.2	3.0
Pakistan	52	54	62	62F	63F	58.6	9.2	3.0
Afganistan	36F	37F	37F	37F	37F	36.8	5.8	1.9
İsrail	8	13	10	14	10F	11.0	1.7	0.5
Lubnan	25F	25F	26F	25F	27F	25.6	4.0	1.2
Irak	31F	32F	33F	31	32F	31.8	5.0	1.6
AFRİKA	211	199	223	234	236	220.6	-	11.8
Fas	67F	68F	70F	70F	71F	69.2	31.4	3,5
Cezayir	55	37*	37	38	40F	41.4	18.8	2.1
Güney Afrika	41*	41	66	66	67F	56.2	25.5	2.8
Tunus	19	20	18	20	21	19.6	8.9	1.0
Mısır	20F	23	21	29	26F	23.8	10.8	1.2
KUZEY AMERİKA	122	127	57	112	101	103.8	-	5.3
ABD	115	119	50	104	93	96.2	92.7	4.9
Kanada	2	2	2	3	3	2.4	2.3	0.1
Meksika	4	5F	5F	5F	5F	4.8	4.6	0.2
GÜNEY AMERİKA	42	40	27	24	26	31.8	-	1.6
Arjantin	29	27	12	12	13*	18.6	58.5	0.9
Şili	13	12	15	12	13	13.0	40.9	0.6
OKYANUSYA	33	39	37	34	38	36.2	-	1.8
Avustralya	24	30	27	25	29*	27.0	74.6	1.4
Yeni Zeland	8*	9*	10	9*	9*	9.0	24.9	0.4
S.S.C.B.	175F	200F	225F	185F	200F	197.5	-	10.0
TOPLAM DUNYA ÜRETİMİ	1873	1983	2028	1864	2112	1972		

KAYNAK: FAO Production Yearbook, 1988

F: FAO Tahmini

*: Resmi olmayan değerler

Türkiye, dünya kayısı üreticisi ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Bu durum bir yandan [illegible] diğer yandan da uzun yıllara dayanan [illegible] geleneklerle ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de kayısı yetiştiriciliği gerek ağaç sayısı, gerekse elde edilen ürün yönünden devamlı bir artış kaydetmiştir (Çizelge 2). Üretim miktarının yıllara göre hafif dalgalanmalar göstermesi, esasen ekolojik ve özellikle ilkbahar geç donlarının etkisindendir.

Çizelge 2. Türkiye'nin Yıllara Göre Kayısı Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (Zerdali hariç).

Yıllar	Toplam Ağaç S (x 1000)	Meyve Veren (x 1000)	Meyve vermeyen (x 1000)	Üretim Ton
[illegible]	5.760	4.600	1.260	[illegible]
[illegible]	5.950	4.650	1.300	[illegible]
1982	6.150	4.750	1.400	140.000
[illegible]	7.500	5.500	2.000	[illegible]
1984	8.300	6.000	2.300	220.000
1985	9.000	6.450	2.550	170.000
1986	9.000	6.400	2.600	230.000
[illegible]	9.095	6.620	2.475	[illegible]

Kaynak: Tarımsal Yapı ve Üretim (1960-1987)

Bölgelere göre kayısı ağaç sayısı ve üretim miktarları incelendiğinde, 1987 yılı verilerine göre, sofralık taze kayısı yetiştiriciliği bakımından en önemli bölgemiz olan [illegible] bölgesinin dokuz üretim bölgesi içerisinde 843.633 adet ağaç ile [illegible] 77.322 ton kayısı üretimi ile 2. sırada [illegible] bulunmaktadır (Çizelge 3).

Çizelge 3. Türkiye'de 1987 yılında bölgelere göre kayısı ağaç sayısı ve üretim durumu

Bölgeler	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)
Orta kuzey	673.176	9.134
Ege	530.008	9.889
Marmara	88.076	776
Akdeniz	842.633	35.322
Kuzeydoğu	670.340	20.410
Güneydoğu	391.124	4.061
Karadeniz	63.675	1.000
Ortadoğu	4.883.479	110.164
Toplam/Ort.	944.490	[illegible]

Kaynak: Tarımsal Yapı ve Üretim (1987)

Türkiye'de bulunan yaklaşık 9 milyon kayısı ağacının [illegible] Akdeniz Bölgesindedir. Bu bölgede üretim genellikle [illegible] sofralık olarak yapılmaktadır. Yine bölgede bulunan kayısı popülasyonunun önemli bir kısmı tohumdan yetişmiş ağaçlar [illegible] bulunmaktadır. Ayrıca, bölge halkının kayısıya duyduğu özel ilginin artması ve son yıllarda sofralık kayısı yetiştiriciliğinin önem kazanmaya başlaması nedeniyle ağaç ve çeşit sayısı giderek artmaktadır.

Akdeniz Bölgesinin son 6 yıl içerisindeki kayısı [illegible] ve üretim durumu incelendiğinde, gerek ağaç sayısı, gerek üretim yönünden önemli artışlar olduğu görülmektedir **(Çizelge 4)**. Nitekim 1980 yılında 541.486 adet olan ağaç sayısı 8 yıl içerisinde % 55.6 artış ile 842.633 e, 13.101 ton olan üretim ise % 167 artış ile 35.322 tona yükselmiştir. Üretimde yıldan yıla görülen bazı düzensizlikler, iklim koşullarının bazı yıllardaki olumsuz etkileri kadar, ekolojik koşullara uygun çeşitlerin seçilmemesinden ve teknik ve kültürel önlemlerin alınmamasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4. Akdeniz Bölgesinde Yıllara Göre Kayısı Ağaç Sayısı ve Üretim Miktarları (Zerdalî hariç)

Yıllar	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)
1980	541.486	13.181
1981	556.001	13.382
1982	563.059	13.558
1983	635.419	12.470
1984	531.332	13.818
1985	770.886	26.999
1986	761.070	21.188
1987	842.633	35.222

Kaynak:Tarımsal Yapı ve Üretim (1987)

Akdeniz Bölgesinin kıyı kesiminde bulunan [illegible] üretiminin yıllara göre dağılımı ise Çizelge 5 te göst[illegible]

Bu üretimin büyük bir bölümü bölgenin geçit [illegible] yoğunlaşmakta, sahil şeridinde [illegible] yastıklanmaktadır. Buna rağmen, Türkiye'de kayısıyı [illegible] olarak Mersin, Antalya ve Hatay illeri çıkarmaktadır (Kaşka ve ark. 1982).

Bölgenin önemli kayısı yetiştiriciliği yapılan yöresi, İçel'in Mut ilçesidir. Bu yörenin kayısı ağaçlarının % 80'i kalem [illegible] bulunmaktadır. Ayrıca, Tekenderun'un Sorkut Vadisi de önemli bir kayısı üretim merkezidir.

Akdeniz Bölgesinin Mut ve Tekenderun [illegible] kayısı yetiştiriciliği verimde bir garanti olmadığı için dağınık tek tek ağaçlarla ve öteki meyve ağaçlarıyla karışık durumda yapılmaktadır. Birçok ağaçlar aşısız olup, aşılı olanların da çeşit adı belirsizdir. Bu durumda bölgeye adapte olan çeşitlerin nasıl yayılması gerekmektedir.

Çizelge 5. Akdeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Bulunan İllerdeki (Zerdali hariç) Kayısı Üretimi (Ton)

İLLER	YILLAR								ORTALAMA
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	
Adana	624	621	583	621	681	937	549	562	647.25
Antalya	1735	1589	1536	1273	1324	1879	1769	1901	1625.75
Hatay	1019	1155	1263	1277	1255	3191	2448	2511	1637.63
İçel	4835	4840	5019	4180	3676	10538	9402	19412	7737.75
TOPLAM	8213	8205	8401	7351	6936	16545	14168	24386	

KAYMAK: Tarımsal Yapı ve Üretim (1980-1987).

Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye'nin [illegible] yeri dikkate alınacak kadar azdır. Diğer ülkeler [illegible] kayısı yetiştiriciliği bakımından öteki Akdeniz ülkelerine göre daha [illegible] bir konumdadır. Söyleki, İtalya'de yetişen [illegible] pomolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde [illegible] (PIDEGHELLI ve MONASTRA, 1977) Cafona çeşidine [illegible] çeşitlerin olgunlaşma tarihleri saptanmıştır. Cafona çeşidi [illegible] Foggia yöresinde 17 haziranda, Napoli yöresinde 12 haziran'da olgunlaşmaktadır. Enlem derecelerine bakılırsa, Sicilya'nın [illegible] Napoli'nin 41 ve Roma'nın 42. enlem derecelerinde [illegible] ülkemizin Akdeniz kıyıları 36 ve 37. enlem dereceleri arasındadır. İtalya'da yapılan araştırmalara göre, [illegible] çeşitlerinin aralarında 1. enlem derecesi fark bulunan [illegible] Napoli yöresinde olgunlaşması 4-5 günlük bir fark oluşturmaktadır. Bu noktadan hareket edilirse, Napoli'de belirli bir [illegible] olgunlaşan bir çeşidin Akdeniz kıyılarımızda 20-25 gün [illegible] olgunlaşma olasılığı vardır.

Nitekim, Adana koşullarında yapılan adaptasyon çalışmalarının sonuçları da bunu doğrulamaktadır. Çalışmalar sonucunda tavsiye edilen çeşitler, turfanda taze kayısı yetiştiriciliği ve dışsatımında [illegible] sahibi olan İtalya ve Fransa'dan 20-30 gün [illegible] olgunlaşmaktadır. Örneğin, Precoce de Colomer Fransa'nın Avignon bölgesinde 2-12 temmuz (ANONİM, 1986 a), İtalya'da Emilia-Romagna [illegible] 20-30 haziranda (ANONİM, 1986 b) olgunlaşırken Malatya'da 15 mayıs-3 haziran tarihleri arasında olgunlaşmaktadır (POLAT, 1986). Yine, Fransa'da Avignon bölgesinde Screara 6-11 temmuz, Priana 15-25 haziran, Belliana 20 haziran-1 temmuz arasında olgunlaşırken (ANONİM, 1986 b), Adana'da Screara 8 mayıs-1 haziran, Priana 13-14 mayıs, Belliana 13-20 mayıs'ta olgunlaşmaktadır (POLAT, 1986).

Bu durumda Akdeniz kıyı kesiminde yetiştirilecek kayısı çeşitlerinin hem iç ve hem de dış pazar yönünden satış şansı yüksektir. Yani sofralık kayısı dışsatımında söz sahibi olan bu ülkelere göre, pazara daha erken kayısı çıkarma şansımız vardır.

Yukarıdaki incelemeler, ülkemizin sofralık kayısı dış satımında en şanslı bölgenin Akdeniz Bölgesi olduğunu göstermektedir. O halde öncelikle Akdeniz Bölgesinde kayısı üretiminin arttırılması ve bu artışın dışsatıma dönük hedeflerle gerçekleşmesi gerekmektedir **(KAŞKA ve ark. 1982)**.

Nitekim, son yıllardaki gelişmeler de bu yönde olmuştur. 1976 verilerine göre Akdeniz bölgesi, toplam kayısı üretimimizin % [illegible]'lık payı ile 6. sırada yer alırken, 1984 yılında % 9.18 ile 4. [illegible]aya, 1987 yılında ise % 16.77 ile 2. sıraya yükselmiştir.

Sofralık kayısı dış satımımız da benzer bir [illegible]me göstermiştir. 1970 yılında 7 ton olan sofralık kayısı [illegible] 1980 yılında 474 tona, 1988 yılında ise 3360 tona yükselmiştir.

2. SOFRALIK KAYISI YETİŞTİRİCİLİĞİNİN SORUNLARI VE ALINMASI GEREKLİ ÖNLEMLER

2.1. Çeşit seçimi

Ülkemizde her yıl artan turfanda kayısı gereksinimlerinin karşılanması ve dış pazarlara taze kayısı satışımızın geliştirilmesi, başta Akdeniz kıyı kesimi olmak üzere turfanda kayısı yetiştiriciliği yapılan alanlarda bölgeye uygun kayısı çeşitlerinin seçilmesi ve bunların yetiştirme tekniği ve fizyolojik sorunlarının çözümlenmesine bağlıdır.

Meyve ağaçlarının uzun ömürlü olması nedeniyle bahçelerin kurulmasında çeşit seçimi üzerinde önemle durulması gerekir. Bölge üreticileri çeşitlerin soğuklama gereksinimlerini dikkate almadan değişik yerlerden getirdikleri fidanlarla yetiştiricilik yaptıkları için pek çok sorun ortaya çıkmaktadır. Geçmiş yıllarda Bölgeye

...sından getirilen yüksek soğuklama gereksinimli kayısı ...eşitlerinden meyve alınamamış ve bazı bahçeler sökülmek zorunda ...lışılır (KONARLI, 1969). Bölge yetiştiricisi halen ... ...eşişine devam etmekte ve az miktarda da olsa başka bölgelerden ...şik çeşitler getirilmektedir.

Akdeniz bölgesi gibi kışları ılık ve kısa olan yerlerde ...prağını döken meyve türlerinin yetiştirilebilmesi için ekolojik ...nden en önemli sorun, tür ve çeşitlerin soğuklama ...reksinimlerinin karşılanıp karşılanamayacağıdır (KAŞKA ve ark. ...982). Şimdiye kadar yapılan incelemeler, Akdeniz kıyı kesiminin ...eşitli yörelerinde 7°C'in altında geçen sürelerin 160-900 saat ...sında değiştiğini göstermiştir (KÜDEN, 1989). ... ...tiştiricilikte minimum süre esas alınmalıdır. Akdeniz ... ...elimizde yapılan bir seleksiyon çalışmasında bu bölgede her yıl ... verebilen çeşit yada tiplerin varlığı ortaya çıkarılmıştır ...AŞKA ve ark., 1981). Kuzey Afrika, Fransa, ...anistan'da da böyle çeşitler vardır.

KAŞKA ve ark.'nın (1982) yaptıkları çalışmalarında, bu ...rlerde kısa sürede yapılacak seleksiyonla dışsatıma elverişli, ...üyük, gösterişli, yüksek kaliteli, yola ve muhafazaya dayanıklı, ...üksek verimli erkenci çeşitlerin bulunması ve bunların bölgeye ...ekli adaptasyonlarının yapılması gerektiği belirtilmiştir. ...elirtilen TÜBİTAK-ABBA Ünitesi kapsamında yürütülen bir projeyle ...rlerde yapılan böyle bir seleksiyon çalışmasından (KAŞKA ve ... 1981) olumlu sonuçlar alınmıştır.

KAŞKA ve ark. (1982), bu bölgenin deniz yüzeyinden 600 ...etre kadar olan yüksekliklerinde, soğuklama gereksinimleri ... ...ten Ege Bölgesinde yapılan çalışmalarla (GÜLCAN, 1978) 900 ...etrenin altında olarak saptanan Malatya, Çiğli, Turfanda ... ...ntep kayısı çeşitleri yanında; Kuzey Afrika, Fransa, Yunanistan ve ...panya'nın Akdeniz kıyılarında, İsrail'de ve ABD'nin Kaliforniya

bölgesinde yetiştirilen erkenci kayısıların bölgedeki belirli ilçelerde adaptasyon denemelerine en kısa zamanda başlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Nitekim, bölgeye uygun kayısı çeşitlerinin saptanması amacıyla bölgenin değişik yerlerinde o yıllardan itibaren seleksiyon ve adaptasyon çalışmaları başlatılmıştır. Adaptasyon çalışmaları esas olarak Ç.Ü.Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümünde yürütülmüştür. Yaklaşık 100 çeşit ile yapılan bu çalışmaların elde edilen verilerin genel değerlendirilmesi sonucu Precoce de Tyrinthe, Mino (Fr.), Precoce de Thyrinthe, Soreara, S.Foulon, 07-K-2, 07-K-09 ve 07-K-14 çeşit ve tiplerinin değişik [illegible] ve erkencilik, verim ve kalite bakımından daha olumlu sonuçlar verdiği saptanmıştır. Bu çeşitlerin başlıca özellikleri Çizelge 6'da verilmiştir. Ayrıca, yurtdışından yeni getirtilen Prima, [illegible] Ferrıana çeşitlerinden elde edilen ilk sonuçlar, bu [illegible] bölge için oldukça umutlu olduğunu göstermektedir.

Anaç Sorunu

Kayısıya anaç olarak zerdalı, erik, badem ve [illegible] kullanılır. Anaç seçiminde, toprak koşulları ve [illegible] verilir, ağacın gelecekte alması beklenilen büyüklüğü, [illegible] ilişkisi ile meyvelerin kullanılma şekli rol oynar.

Ülkemizde kayısı için kullanılan anaçlar bunların [illegible] lerden alınan kendi çöğürleridir. Bunun sonucu olarak [illegible] telerde çok değişik karakterde değişik gelişme durumlarına [illegible] sık sık rastlanmaktadır. Genel bir sonuç olarak özellikle [illegible] yıllar kuvvetli bir vegetatif gelişme, buna karşılık geç [illegible]eye yatma ve verim düşüklüğü görülmektedir.

Çeşit seçimi ile birlikte bu çeşitlerle iyi uyuşabilen [illegible], verimlilik ve kalite sağlayan [illegible] hastalıklara dayanıklı, değişik toprak tiplerine uyabilen [illegible] bulunmalıdır. Bu konuda yabani kökenli klonal [illegible] değerlendirilebileceği gibi, yerli populasyon içinde de seleksiyon [illegible] yerli anaçların bulunması konusunda araştırmalar yapılmalıdır.

Çizelge 6. Akdeniz Bölgesi Kıyı Kesimi İçin Ümitvar Görülen Bazı Kayısı Çeşitlerinin Pomolojik Özellikleri

ÇEŞİTLER	Meyve Ağ.(g)	Meyve Eni(mm)	Meyve boyu(mm)	Çek.Ağ. (g)	Çek.eti bağlı.	Kabuk Zem.Ren.	Kabuk Üst Ren.	Meyve Eti Ren.	Toplam asit(g/ 200 ml)us.	S.Ç.K.M.	Sulu.	Sert.	Tad.	pH	Et/Çek. Oranı	Olgunluk Zamanı
Precoce de Colomer	29.0	33.8	37.1	2.5	Serbest	Sarı Tur.	Kırmızı Çilli	Turuncu	2.31	12.5	Orta	Sert	İyi	2.92	11.6	26-5/3-6
Canimo (Fr)	50.2	42.6	45.2	3.0	"	Sarı	A.Kır.Çil.	Sarı	1.60	13.3	Sulu	"	Ç.İyi	3.28	16.7	29-5/3-6
Precoce de Tyrinthe	45.8	41.7	42.6	3.1	"	"	A.Kırmızı Yanak	Sarı Turuncu	1.43	9.8	Orta	"	İyi	3.26	14.8	25-29/5
Screara	38.4	37.7	40.2	2.3	"	Sarı Turuncu	Kırmızı Yanak	Turuncu	1.39	15.0	Sulu	Orta	Ç.İyi	3.35	16.6	30-5/3-6
J.Foulon	37.7	38.0	41.4	2.7	"	Tur.	K.Çilli	"	1.18	13.5	Orta	Sert	İyi	3.59	14.0	3-7/6
Sakıt 7	27.7	35.9	38.2	2.2	"	Sarı	I.Az Çil.	A.Sarı	0.86	15.2	"	"	Ç.İyi	3.71	12.6	7-12/6
Sakıt 2	23.3	32.1	34.4	1.8	"	"	K.Yanak	"	0.68	21.4	A.Sulu	"	"	3.98	12.9	7-12/6
07-K-09	27.0	35.0	36.7	2.1	"	A.Sarı	A.S.	S.Tur.	1.06	17.4	Orta	Orta	İyi	3.91	12.9	5-10/6
07-K-14	31.3	35.7	38.3	2.3	"	"	"	Turuncu	1.07	15.9	"	Sert	İyi	3.58	13.6	5-10/6
Priana	25.7	30.8	32.5	2.5	"	"	K.Çilli	B.Sarı	2.54	13.0	"	"	"	3.08	10.1	12-14/5
Ferriana	31.4	30.9	32.9	2.5	"	S.Tur.	"	"	2.83	16.5	"	Orta	"	3.18	12.5	22-30/5
Belliana	26.1	32.3	35.6	2.6	"	Sarı	"	"	2.08	16.2	Sulu	"	"	3.43	10.0	13-20/5

3. Fidan Üretimi

Sofralık kayısı yetiştiriciliği bakımından en önemli bölgelerden olan Akdeniz Bölgesinde, kayısı fidanı üretimi tek bir kuruluş olmadığı gibi bu konuyu ciddi olarak ele alan ve [illegible] üretim yapan bir özel kuruluş da yoktur. Bunun sonucu olarak yetiştirici genellikle bölge dışından getirilen ve yerel pazarlarda satılan kontrolsüz ya da sadece sağlık kontrolü yapılmış, fakat anaç ve hatta çeşidi belirsiz fidanları alarak bahçe kurmaktadır. Bu durumda yetiştici, bölgenin yüksek yaylalarında yetişebilen bir çeşidi sahil şeridine dikmekte ve sonuçta büyük kayıplara uğramaktadır. Öte yandan resmi kuruluşlardan fidan [illegible] yetiştirici aracılardan resmi fiyatların çok üstündeki fiyatlarla fidan temin etmekte sonuçta bu fidanlarla kurduğu bahçelerden [illegible] olaması da şansa kalmaktadır. Üçüncü bir yol da yetiştirici [illegible] fidanını kendisinin üretmesidir. Bu durumda [illegible] kuvvetli çöğür anaçları kullanıldığından geç meyveye yatmak ile ilk yıllar çok az ürün alma sorunları her zaman görüldüğü gibi, aşı kalemleri de, çoğunlukla en iyi çeşitler yerine yetiştirildiği en yakın bahçelerdeki çeşitlerden alınmaktadır.

Fidan üretimi, saptanacak çeşit ve anaçlarla yeterli miktarda, ucuz, kaliteli ve sağlıklı olarak bölge içinde sağlanmalıdır. Özellikle virüs hastalıklarından temiz fidan üretimine önem verilmelidir. Bunu, üretici tarımsal [illegible] yapabileceği gibi, özel kuruluşlar da yapabilir. Üretimin özel kuruluşlarca yapılması halinde ilgili kamu kuruluşlarında sağlam ve sağlıklı kontrol altında bulunan damızlıklar kurulmalı ve aşı kalemleri buralardan sağlanmalıdır.

4. Yetiştirme Tekniği

Yıllardır Akdeniz meyvelerinin yetiştiriciliğini yapan bölge yetiştiricisi için kayısı oldukça yeni ve fizyolojisi farklı bir

meyvedir. Bu nedenle bölge yetiştiricisinin yetiştirme tekniği konusunda birçok eksiği vardır.

Bölgenin Mut ilçesi dışında kayısı yetiştiriciliği yapılan yörelerde her türlü bakım işleri büyük ölçüde ihmal edilmekte daha çok amatörce veya çok küçük çapta ticari yetiştiricilik yapılmaktadır.

2.4.1. Gübreleme

Ülkemizin, başta Akdeniz Bölgesi olmak üzere ağaçlık kayısı yetiştiriciliği yapılan alanlarında, kayısılarda kültürel ve teknik işlemlerden gübreleme, ya hiç yapılmamakta ya da sadece çiftlik gübresi ile sınırlı kalmaktadır. Bunun zaman ve miktarını ise yetiştirici kendi deneyimlerine göre saptamakta bu da bazen yanlış uygulamalara neden olmaktadır.

Kayısı gübrelemeye karşı iyi cevap veren bir ağaçtır. Gübreleme zayıf topraklardaki sulanan bahçelerde, derin ve verimli topraklar üzerinde kurulanlara göre daha çok önem kazanır.

Geçici örtü bitkisi yetiştirilen bahçelerde yeşil gübre bitkileri bahçenin organik gübre gereksinimini bir ölçüde karşılar. Buna ek olarak azot, fosfor ve potasyumlu gübrelerin verilmesi gerekir. Yapılan araştırmalara göre N+P+K gübrelemesi ile ağaç başına meyve miktarının tanık ağaçlara göre, iki ve üç yıllık ölçümlerde üç kat arttığı bildirilmektedir (ÖZBEK, 1978).

Ülkemizde, kayısılarda gübreleme üzerine yapılmış sistemli bir araştırma mevcut değildir. Oysa dış ülkelerde konuyu ayrıntılarıyla ele alınarak bu sorunun çözümlenmesi için büyük çabalar harcanmaktadır. Bu konudaki bazı araştırma sonuçları da literatüre geçmiştir (POLAT, 1988).

Kuşkusuz bu konuda yapılacak en önemli iş, en kısa zamanda gübreleme ile ilgili araştırmalara başlayarak, toprak ve özellikle yaprak analizleri yaparak ağaçların verimleriyle gübre dozları arasında geçerli ilişkiler kurabilmektir.

2.4.2. Sulama

Kayısılar, genelde kurağa dayanıklıdır. Bu nedenle bunları kıraç alanlarda da yetiştirmek mümkündür. Ancak yağışların çok az, toprağın su tutma kapasitesinin çok düşük olduğu yerlerde yetiştiricilik zorlanabilir. Fazla kurak yerlerde ve özellikle sözek topraklarda ağaçlar küçük kalır, meyve gözü ve meyve oluşumu geriler. Bu gibi yerlerde yaz aylarında sulama yapılamazsa olanaklar elverdiği taktırde sonbahar aylarında yapılacak sulamalar, özellikle çiçek tomurcuklarının gelişmelerini tamamlamaları bakımından çok yararlı olur. Sulama konusunda en çok yapılan hatalardan birisi, sulama zaman aralıklarının bahçe toprağının yapısı ve hava sıcaklığı dikkate alınmadan [illegible] düzenlenmiş olmasıdır. Bu durum özellikle ağır topraklardaki bahçelerde zamk oluşumuna ve apoplexie'ye neden olmaktadır. Sık sık ve yüzlek yapılan sulamaların yarar yerine zararı vardır. Sulama sırasında suyun 1.50-1.80 cm yani köklerin en çok bulunduğu toprak bölgesine ulaşması istenir (ÖZBEK, 1978).

Ülkemizde kayısıların sulanması konusunda yapılmış [illegible] araştırmalara rastlanmamıştır. Malatya ve Mut gibi kayısıcılıkta ağırlık yapmış ve fakat sulama suyunun kıt olduğu yerlerde kayısıların sulanması üzerinde araştırmalar yapılması ve bu arada damla sulama yöntemine ağırlık verilmesi çok yararlı olur (POLAT, 1988).

2.4.3. Budama

Bütün meyve ağaçlarında olduğu gibi, ülkemizde kayısılarda da en çok ihmal edilen teknik işlemlerden birisi budamadır. Bunun başlıca nedeni yetiştiricilere budamanın yarar ve tekniğinin henüz yeterince öğretilmemiş olmasıdır. Kayısı ağaçları serbest gobleden değişik doruk dallı ve yatay palmet şeklinde terbiye edilebilir. En kolay şekil serbest gobledir (ÖZBEK, 1978). Verim çağındaki ağaçlarda budama yapılırken ağaçta tacın fazla yükselmesine [illegible]

için üç alma yapılır. Verimli ağaçların budanmasında [illegible] iki ve daha yaşlı dallar üzerinde oluşması dikkate alınarak bu dalcıkların muhafazasına çaba gösterilmelidir. Bu nedenle kayısılarda dalcık seyreltmesi yapılmaz. Ancak yapılan [illegible] taçın iç kısmının iyi ışık görmesine ve bu dalların [illegible] özen gösterilir.

Verim çağındaki kayısı ağaçları dünyanın çeşitli [illegible] oldukça değişik şekillerde budanmaktadır. Örneğin, Kaliforniya ve İsviçre'de her yıl dallarda kısa bir budama uygulandığı halde, Fransa ve İtalya'da daha çok yukarıda bildirilen şekilde bir budama yapılır (ÖZBEK, 1978).

Ülkemizde ise budama hemen hiç yapılmamakta [illegible] dallar ayıklanmaktadır. Bu durumda da, ağaçlar aşırı [illegible] böylece taçlar birbirine girmekte, sonuç olarak, iç kısımlar ışık [illegible] görmediği için, meyve tutumu ve kalite olumsuz yönde [illegible] ve kurumalar başlamaktadır.

3.4.4. Tarımsal savaş

Sofralık kayısı yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı [illegible] karşısında görülen en önemli hastalık monilyadır (*Monilia* [illegible]). Bu hastalık tamamen farklı iki formda meydana gelir. Bunlar çiçek enfeksiyonu ve meyve enfeksiyonu olarak isimlendirilir. Kayısılar özellikle çiçek enfeksiyonlarına karşı çok duyarlıdır.

Çiçek enfeksiyonu ile savaşta, hasta dalların budanması büyük önem taşır. Hasta dallarda hastalık sınırının 20 cm altından kesim yapmak gerekir. Yüksek taç oluşturan çeşitlerde [illegible] savaşın tek yolu ilaçlamadır (ÇINAR, 1983). Zararlılardan en önemlisi ise Capnodis'tir (*Capnodis tenebricosa* L.). Erginleri [illegible] renklidir. Erginler çiftleştikten sonra yumurtalarını, [illegible] toprağa yakın kısımlarındaki kabuk çatlaklarına ve toprağa bırakırlar. Yumurtalar açılınca [illegible] kökle birleştiği yerde veya biraz yukarıda zarar yapmaya başlar.

Larvaların kabuk altında ve odun kısmındaki zararı bilhassa [illegible] fidan ağaçları ve fidanları kurutur (UYGUR, 1982).

Capnodis'ler daha çok [illegible] zayıf ağaçlarından ağaçları sağlam bulundurmak için kültürel [illegible] önem verilmelidir. Erginleri yumurta koymadan önce toplayıp [illegible] etkin bir yöntemdir.

Yetiştirme tekniği konusunda yukarıda belirtilen [illegible] uygun çeşitlerle yeterli miktarlarda üretilecek sağlam [illegible] fidanların yetiştiriciye aktarılması üretim artışını [illegible] sağlayacaktır. Uygun bahçe kurma tekniği, dikim yöntemleri, [illegible] budama, tarımsal savaş gibi konularda [illegible] olarak eğitilmeli bunun için de önce etkin bir yayım [illegible] yayımcının eğitimine başlanmalıdır.

Araştırma kuruluşlarına da önemli görevler [illegible] örneğin, bahçe kurma teknikleri, dikim aralıkları, budama sistemleri, gübreleme zamanı, dozu, yöntemi, sulama zamanı, sıklığı, yöntemi, tarımsal savaş yöntemi gibi konularda en kısa zamanda araştırmalara başlanması ve sonuçların yayım kuruluşlar aracılığı ile süratle yetiştiricilere ulaştırılması gerekmektedir.

2.5. Derim, Ambalaj, Muhafaza, Nakliye, Pazarlama

2.5.1. Derim

Erkencil meyve yetiştiriciliğinde derim zamanının iyi [illegible] önemlidir. Erken veya geç derimde kalite düşük olmakta [illegible] sorunlara uğranılmaktadır.

Meyve nazik bir meyve olduğu için derimden çok [illegible] dikkat edilmelidir. Derim zamanını tayin ederken meyvenin [illegible] pazara gönderilme durumu da dikkate alınmalıdır. Hasat [illegible] pazarlara gönderilecek kayısılar, henüz sert iken ve kabuk zemin renkleri sarardığı zaman derilmelidir. Meyve eti beyaz [illegible] dönmeye başlamış olmalıdır ve yarım kayısılarda çekirdek [illegible] ayrılmalıdır.

2.5.2. Ambalaj

Özellikle dış satım yönünden ve birçok rakip ülkenin bulunduğu bir ortamda çok önemli olan ambalaj sorunu henüz çözümlenmiş sayılamaz. Ülkemizde yapılan kaliteli ambalaj kapları çok pahalı olduğundan maliyeti yükseltme, kalitesiz ambalaj kapları ise ürünün satış fiyatını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu konuda yapılacak iş, sofralık iri kayısılarda güvenilir yuvalı ambalaj kullanılması, orta irilikteki kayısılarda ambalaj kaplarının 3 sıralı geçmeyecek biçimde doldurulmasıdır.

2.5.3. Muhafaza ve Nakliye

Turfanda yetiştiriciliğinde uzun süreli muhafaza [illegible] nedeniyle, özellikle dışsatımı yapılan meyvelerde [illegible] soğutmalı araçlarla nakliye zorunludur. Bu konuda da [illegible] yetersizlikler görülmektedir.

2.5.4. Pazarlama

İç ve dış pazar incelemeleri, fiyat politikası, [illegible] kolaylaştırıcı ve destekleyici önlemler, ürünün [illegible] tanıtıcı propoganda yöntemleri, dışsatım [illegible] izlenmesi gerekli politika. Bu konuda çözülen ve [illegible] gereken diğer sorunlardır.

3. SONUÇ

Kayısı subtropik iklim koşullarında da yetiştirilebilen [illegible] çekirdekli bir meyvedir. Ülkemizin, özellikle Güneydoğu'dan Finike'ye kadar uzanan Akdeniz kıyılarının [illegible] kayısı yetiştiriciliği bakımından çok elverişli bir ekolojiye sahiptir. Nitekim, bu bölgede turfanda kayısı üretimi çok [illegible] artmaktadır. Bu nedenle, Akdeniz bölgesi bu meyvenin turfancılığı yönünden büyük öneme sahiptir. Dünya sofralık kayısı [illegible]

esas olarak Akdeniz ülkelerinden yapılması konunun önemini açıkça ortaya koyan bir örnektir. Ülkemizde Akdeniz ikliminde [illegible] geniş bir kıyı kesimi bulunmasına rağmen, turfanda kayısı [illegible] diğer Akdeniz ülkelerine göre yok denecek kadar azdır. Bunun esas nedenleri, son 10-15 yıla kadar Akdeniz kıyı kesiminde [illegible] kayısı yetiştiriciliğine gereken önemin verilmemiş, bu bölgede yetişebilecek yerli tiplerde seleksiyon çalışmalarının yapılmamış ve öteki Akdeniz ülkelerinde seleksiyonla bulunan ya da [illegible] ıslahıyla elde olunan çeşitlerin Türkiye'ye getirilmemiş olmasıdır. Bölgede yerli çeşitlerle kurulmuş kapama bahçeler, sadece Hatay ve İskenderun'da vardır. Oysa kayısı, erken mevsimde üretimle yetiştiriciye çok iyi kazanç sağlayan bir meyvedir. Erkencilikte İtalya ve Fransa'dan önde Kuzey Afrika'yla aynı zamanda olmasının ülke dışsatımda büyük bir avantaj sağlamaktadır. İşte bu noktalardan hareket eden Ç.Ü.Ziraat Fakültesi Bahçe [illegible] Bölümü Başkanı Prof.Dr.Nurettin Kaşka bölgede toplukleme [illegible] yerli kayısılar üzerinde bir seleksiyon çalışması [illegible], bundan sonra da İtalya, Fransa, İspanya, Yunanistan ve Yugoslavya'dan getirdiği çeşitlerde Adana ve Alata'da [illegible] denemeleri yaptırmıştır. Bu çalışmalar devam etmekle birlikte yeni çeşitlerin getirilmesi için de bir takım girişimler yapılmaktadır. Bugünkü durumda Akdeniz kıyı kesiminde yetişebilecek [illegible] çeşit ve tipleri belirlenmiştir. Bundan sonraki aşamada [illegible] ıslahı üzerinde durulmalıdır. Kuşkusuz bölgenin özelliklerine kıyı kesimine uyabilecek anaç çalışmalarına da hız verilmelidir. Öte yandan Ç.Ü.Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümünde başlatılan çalışmaları bitirilerek bölgeye uygunlukları saptanmış olan çeşitlerin Akdeniz kıyı kesimindeki alanlarda [illegible] yapılmasında yarar vardır.

4. ÖNERİLER

4.1. Üretimle İlgili Öneriler

a. Herşeyden önce bir üretim planlaması yapılmalıdır. Böylelikle, ekolojik koşulların uygunluğu ölçüsünde değişik bölgelerde hangi çeşitlerin yetiştirilmesine önem vermek gerektiği açıkça ortaya konmalıdır. Üretim planlaması yapılırken dışsatım gözönünde bulundurulmalıdır.

b. Yapılacak üretim planlamasında, dışsatıma elverişli, meyve olgunlaşması bakımından devamlılık gösteren ve yok [illegible] çeşitlere yer vermeye özellikle dikkat edilmelidir.

c. Kayısı fidanları çiftçinin bir politika [illegible] sağlatılmalıdır. Fidanların dağıtımında devlet kuruluşları [illegible] olmalıdır. Ayrıca, özel sektöre ait olan fidanlıklar [illegible] ve zararlılar yönünden devlet tarafından denetlenmelidir.

d. Yeni kurulacak bahçeler modern yetiştirme [illegible] olarak kurulmalı ve her türlü kültürel ve teknik işlemler [illegible] gibi yapılmalıdır.

e. Kaliteli ürün elde edebilmek için hastalık ve zararlılarla [illegible] mücadele edilmelidir.

f. Islah çalışmaları artırılmalı ve yeni [illegible] geliştirilerek denemeye alınmalıdır.

g. Bölgede bulunan tarımsal araştırma kurum[illegible] ve Ziraat Fakültesinde yapılmakta olan yetiştirme [illegible] ilgili araştırmaların sonuçları [illegible] çiftçiye [illegible] sağlanmalıdır.

4.2. Pazarlamayla ilgili öneriler

a. Kayısının derimininden başlamak üzere bütün tekniğine [illegible] yerine getirilmelidir.

b. Üretimin yoğun olduğu bölgelerde paketleme [illegible] kurulması sağlanmalıdır. Paketleme [illegible] kurulmasına [illegible]

[illegible] gerekli şartlar sağlandıktan [illegible] yani [illegible] geçişgeli ve bu uygulama dışsatıma dönük üretim faaliyeti ile birleştirilmelidir.

c. Pazar isteklerine uygun olarak sınıflandırma ve ambalajlamaya özen gösterilmelidir.

d. Boylama ve kalite ayrımı yapılan meyvelerde ön soğutma işlemi yapılmalıdır. Üretim bölgelerinde bu uygulama için gerekli ekipman sağlanmalıdır.

e. Kayısı dışsatımında taşımanın mutlaka soğuk hava [illegible] araçlarla yapılması gerektiğinden bu araçların kullanılması için gerekli olanaklar sağlanmalıdır

KAYNAKLAR

[illegible]ONİM. 1974. Sofralık (taze) ve Kuru Kayısı İhracatının [illegible] rilmesi Hakkında Rapor. İGEME Yayınları No.42.

[illegible]ONİM. 1986 a. Star Fruit 1985-86 (Katalog). B.F. [illegible] Vedene FRANSA.

[illegible]ONİM. 1986 b. Zanzıvıvia-Ferrara (Katalog). S.r.l. [illegible] FISSANOVA S.MARCO (FERRARA) ITALYA

[illegible]AYPOOL L.L., 1960. Meyve ve Sebzelerde Hasat-Taşıma [illegible] Muhafaza-Nakil. (Çeviren M.DOKUZOĞUZ. E.Ü.Z.F.Yayınları [illegible]

[illegible]INAR.A., 1983. Bahçe Bitkileri Hastalıkları. Ç.Ü.Z.F. [illegible] Yayınları No:66, 106-111

[illegible]NTÜRK.A., 1982. Kayısı İç ve Dış Pazar Araştırılması [illegible] Malatya Ovasındaki Kayısı Ürünlerinin Maliyetinin Saptanması. [illegible] Çekirdekli Meyveler Araştırma Projesi Sonuç Raporu. Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Yalova (Yayınlanmamış).

[illegible]DESCHELLI.C. ve F.MONASTRA. 1977. Monografia di [illegible] in Albicocco. Instituto Sperimentale per la Frutticoltura. [illegible]

[illegible]LCAM.R. 1975. Bazı Kayısı Çeşitlerinde Kış [illegible] Tomurcuğu Teşekkülü Üzerinde Araştırmalar. E.Ü.Z.F. [illegible] İZMİR.

KAŞKA,N., C.ONUR, S.ONUR, A.ÇINAR, 1981 Akdeniz Bölgesi İçin Erkenci Kayısı Çeşitleri Seleksiyonu. TÜBİTAK-[illegible] Ünitesi No:12.

KAŞKA,N., C.ONUR, S.ONUR, S.DEMİRÖREN 1[illegible] Akdeniz [illegible] Şeftali, Kayısı ve Erik Yetiştiriciliğinde Sorun[illegible] Akdeniz Bölgesi Bahçe Bitkileri Yetiştiriciliğinde Sorunlar, Çözüm Yolları ve Yapılması Gereken Araştırmalar [illegible] 469-496, 9-13 Nisan 1979, Ilıca[illegible]-ALANYA

[illegible]NLI,O., 1969. Ege ve Akdeniz Bölgelerinde Meyve[illegible] İlgili Kış Dinlenme Problemleri. Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi Dergisi 2(1) 38-46.

[illegible]LEN,A., 1989. Subtropik İklim Koşullarında Şeftali [illegible] Tomurcuklarında Dinlenme ve Bunun Kesilmesi Üzerinde Araştırmalar. Doktora Tezi (Yayınlanmamış). [illegible] Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, ADANA.

[illegible]BEK,S., 1977. Genel Meyvecilik. Ç.Ü.Z.F. Yayınları: [illegible] Kitabı:6, 306 s.

[illegible]BEK,S., 1978. Özel Meyvecilik. Ç.Ü.Z.F. Yayınları: [illegible] Kitabı:11, 486 s.

POLAT,A.A., 1986. Bazı Yerli ve Yabancı Kökenli Kayısı [illegible] Adana Koşullarına Uyumu Üzerinde Araştırmalar ([illegible] tezi, Yayınlanmamış). Ç.Ü.Ziraat Fakültesi, Bahçe [illegible] Bölümü, ADANA.

POLAT,A.A., 1988. Akdeniz Bölgesi Sahil Şeridinde Kay[illegible] ticiliği ve Sorunları. Derim, 5(2), 66-84.

UYGUN,N., 1981. Bahçe Bitkileri Zararlıları. Ç.Ü.Z.F. [illegible] Yayınları No:67, 110-113.